

Research Article

Priority of Soft-War over Hard-War; Why and How?¹

Morteza Moosapoor Fatideh¹

¹ Instructor, Department of Islamic Education, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.
morteza.moosapoor@gmail.com

Abstract

The purpose of the present study is to review the priority of soft-war over hard-war as well as its causes and ways. The method of study is descriptive analysis and the results showed that Islam has always emphasized that before any military conflict, the enemies should be invited to the religion of Islam by logical dialogue and clarification but if they did not accept the word of truth and persisted on their heresy and enmity, then they should be opposed. As it is mentioned in religious texts, soft-war has always priority over hard and military war and Jihād and that before military Jihād, the enemies should be invited to religion and attracted to Islam through advertisement or mental force. Therefore, it is everyone's duty that firstly and innately, think about soft-war, and secondly, hard-war should be followed in the meantime just in necessary cases and for preventive purposes. The causes and grounds of hard-war should be eliminated as much as possible and if hard and physical war occurred in a place, it is necessary to apply some strategies to turn it to soft-war.

Keywords: War, Hard-War, Soft-War, Jihād, Enemies.

1. **Received:** 2021/03/11 ; **Accepted:** 2021/05/26

** Copyright © the authors

*** <http://se.journal.qom-iau.ac.ir/>

جنگ نرم مقدم بر جنگ سخت؛ چرا و چگونه؟^۱

مرتضی موسی‌پور فتیده^۱

^۱ مربی، گروه معارف اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. morteza.moosapoor@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تقدم جنگ نرم و برجنگ سخت، چرایی و چگونگی آن است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و نتایج نشان داد که همواره تأکید اسلام بر این بوده که قبل از هرگونه درگیری نظامی، باید طرف مقابل را دعوت به دین اسلام نمود و به‌طور منطقی با آنان صحبت و روشن‌گری کرد و در صورت عدم پذیرش سخن حق و اصرار بر کفر و عناد خود، با آنها مقابله نمود. همچنان که در متن شرایع آمده است، همیشه جنگ نرم، بر جنگ و جهاد سخت و نظامی مقدم بوده و قبل از جهاد نظامی، باید دشمنان را به محاسن دین دعوت کنند و از طریق تبلیغات و یا قدرت روانی، آنان را به سوی اسلام جذب نمود. بنابراین، وظیفه همگان است که اولاً و بالذات به فکر جنگ نرم باشیم و ثانیاً، و بالعرض و در حد ضرورت و بازدارندگی، جنگ سخت را دنبال کنیم و حتی الامکان باید موجبات و زمینه‌های جنگ سخت را از میان برد و اگر هم در جایی جنگ سخت و فیزیکی به وجود آمد، لازم است راهکارهایی برای تبدیل آن به جنگ نرم، به کار بست.

کلیدواژه‌ها: جنگ، جنگ سخت، جنگ نرم، جهاد، دشمنان.

۱. مقدمه

اسلام اصولاً مجوزی برای دشمنی و جنگ نمی‌بیند، مگر اینکه جنگ برای ترویج عقیده یکتاپرستی و ایجاد امت اسلامی و تأمین خیر بشر و در نتیجه برای تحقق عدل و سعادت و رفاه و خوشبختی نوع آدمیان به کار گرفته شود. مقررات و قوانین جنگ‌های اسلامی در کتاب خدا و سنت پیامبر (ص) به صورت دقیقی بیان گردید تا از هر نوع خلاف‌کاری و انحراف از موازین اسلامی جلوگیری شود. اسلام هر جنگی را - جز جهاد- نهی فرموده است. پیامبر اسلام (ص) نیز در همه جنگ‌هایی که به دستور یا به رهبری ایشان انجام می‌گرفت، هدفی جز جهاد به معنی اسلامی آن نداشت (خدوری و لیبسنی، ۱۳۹۶، ص ۳۷۸).

دشمنان بشریت، همیشه از راه‌های گوناگون و شیوه‌های مختلف سعی کرده‌اند تا مانع نشر معارف دینی و برنامه‌ها و احکام اسلامی شوند و در طول تاریخ علت اصلی همه جنگ‌ها از سوی طاغوت‌ها، جلوگیری آنان از نشر تعالیم آسمانی انبیاء الهی بوده است. ابن خلدون می‌نویسد: «جنگ‌ها چهار نوع است، جنگ‌های میان قبایل متجاوز بر اساس رقابت، جنگ‌های ملت‌های وحشی بر اساس تجاوز و کسب معاش، جنگ مقدس در شریعت اسلام و جنگ بین دولت و گروهی که بر ضد آن قیام می‌کنند. وی جنگ‌های نوع اول و دوم را ستمکاری و فتنه‌انگیزی و جنگ‌های نوع سوم و چهارم را عادلانه و جهاد می‌خواند» (ابن خلدون، ۱۳۹۸، ص ۵۱۸).

در این بخش به گفتاری از امام خمینی پیرامون مقایسه جنگ‌های اسلام با جنگ‌های دیگر اشاره می‌شود. ایشان می‌نویسد: «جهاد اسلام، مبارزه با شرک‌ها و بی‌عفتی‌ها و چپاول‌ها و بیدادگری‌ها و ستمکاری‌ها است. جنگ جهانیان برای به راه انداختن شهوت و لذات حیوانی است، اگرچه کشورها پایمال شود و خانواده‌ها بی‌سامان گردند. هر کس کتاب جهاد و آداب آن و طریقه جهاد اسلام را ببیند، نظریات اسلام را در جهانگیری می‌فهمد» (جمعیت زنان جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۵، ص ۵۸).

حال سخن در این است که آیا فقط از طریق جهاد به معنی جنگ سخت و نظامی می‌توان به این اهداف ارزشمند و متعالی رسید و یا راه‌های دیگر (جنگ نرم) کم هزینه و آسان و سریع هم وجود دارد؟ که در آن صورت باید عقلاً و شرعاً همان راه‌ها را در پیش گیریم و به موفقیت برسیم. برای پاسخگویی به این پرسش‌ها لازم است چپستی و انواع جنگ و جهاد را بشناسیم و ارتباط جنگ و جهاد نرم را با هر کدام بسنجیم.

۲. چیستی و انواع جهاد

درباره جهاد که همان مبارزه دینی است، سخن بسیار گفته شده است، اما آنچه در این زمان مهم است، انطباق مبارزات جاری جبهه حق با جبهه کفر و باطل، بر جهاد اسلامی می‌باشد. از این‌رو بازنگری درباره جهاد در تعالیم اسلامی، امری پسندیده و سزاوار است. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: «جهاد هم فقط جهاد در میدان جنگ نیست. هر چیزی که هم تلاش باشد و هم در مقابله با دشمن، این جهاد است. البته یک وقت در میدان جنگ مسلحانه است، این جهاد رزمی است. یک وقت در میدان سیاست است، این جهاد سیاسی است. یک وقت در میدان فرهنگ است، این جهاد فرهنگی است. یک وقت در میدان سازندگی است، این جهاد سازندگی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۵/۳/۲۰).

نویسندگان و پژوهندگان در بیان انواع جهاد و حکم هر یک بنا به سلیقه علمی و بنا بر شیوه بحث خود مطالبی نوشته‌اند که از مجموع نظرات آنان چنین برمی‌آید که جهاد بر دو نوع کلی است: جهاد اکبر یا جهاد و مبارزه با نفس و هوا و هوس نفسانی و جهاد به اصطلاح معمول که مبارزه با خدانشناسی و کفر و برای نیل به ایجاد امت واحد است. این جهاد اخیر که جهاد اصغر می‌باشد را می‌توان ذیل سه مقوله بررسی کرد: جهاد با کفار، جهاد داخلی، جهاد دفاعی یا جهاد تدافعی.

۲-۱. جهاد با کفار

کافر در اصطلاح فقهی، دو گونه است: کافر حربی و کافر کتابی. در شرایع است که «واجب می‌باشد بر مسلمانان رفتن به سوی کفار حربی و اگر ابتدا جنگ از طرف آنان بود، جنگ با ایشان واجب می‌شود و ابتدا به جهاد نمایند، مگر بعد از آنکه ایشان را به محاسن اسلام بخوانند و باید دعوت‌کننده، امام و یا منصوب از طرف امام باشد» (محقق حلی، بی‌تا، ج ۱، ص ۱۱۱). «اهل کتاب عبارتند از: یهودیان، صابئین، مسیحیان و زردتشیان. و اهل کتاب به‌طور خلاصه به سه کار مخیر هستند: اسلام آوردن، جزیه دادن، تن به جنگ دادن و کشته شدن» (عمید زنجانی، ۱۳۷۷، ص ۳۵، ۳۹).

بنابراین، رفتار اسلام با کافر حربی و کافر کتابی فرق دارد و نسبت به کافر کتابی، تساهل بیشتری روا می‌دارد. جهاد با کفار منحصر به انجام یک رشته عملیات نظامی و پیکار تسلیحاتی نیست، بلکه چون این جهاد، یک امر الهی و دارای اهداف و جوانب مختلف است، لذا به شیوه‌های متفاوتی قابل اعمال بوده که همه آن‌ها از مصادیق جنگ نرم است و امروزه در سطح گسترده و وسیعی توسط قدرتمندان و سلطه‌گران بکار گرفته می‌شود و نتایج بسیار بهتر و بیشتری

نسبت به عملیات نظامی و جنگ‌های سخت به دنبال دارد.

۲-۲. جهاد داخلی

شاید بتوان گفت که جهاد داخلی از جهات مختلف، گسترده‌تر از جهاد با کفار و دشمن خارجی است و به همین دلیل جنگ نرم واقعی در جهاد داخلی است که محدود به زمان و مکان خاصی نیست و شکل خاص و گروه ویژه‌ای از دشمنان را شامل نمی‌شود و همگان را در بر می‌گیرد. جهاد داخلی ممکن است با گروه‌های زیر انجام شود: قانون شکنان، منافقان و توطئه‌گران داخلی، ستمگران (جانران) و همچنین غاصبان و نیز سلطان جور، شورشیان و طاغیان و یاغیان و خوارج.

۲-۳. جهاد دفاعی (دفاع نرم)

وقتی صحبت از دفاع می‌شود که تجاوزی در کار بوده باشد. در جهاد دفاعی، حراست و حفاظت از جامعه پویای اسلامی مد نظر است. مسئله دفاع مورد بحث، تنها به پدافند نظامی منحصر نمی‌شود و میزان جهاد و وسعت میدان و کمیّت و کیفیت آن وابسته به چگونگی تجاوز و تهاجم خارجی و نحوه آن بوده و وجوب آن نیز چه در بسیج عمومی و چه در عملیات نظامی واجب عینی است.

در ارتباط با این موضوع امام خمینی در رساله توضیح المسائل در بحث دفاع می‌فرماید: «اگر دشمن بر بلاد مسلمانان و سرحدات آن هجوم نماید، واجب است بر جمیع مسلمانان دفاع از آن، به هر وسیله‌ای که امکان داشته باشد، از بذل جان و مال. در این امر احتیاج به اذن حاکم شرع نیست» (امام خمینی، ۱۳۶۸، مسئله ۲۸۲۶).

۳. جایگاه و موقعیت جهاد نرم در احادیث

آنچه که از همه تعاریف برای جهاد، بدست می‌آید این است که منظور از جهاد، فقط مبارزه فیزیکی و توأم با قتل و کشتار نیست، بلکه شامل مبارزات فکری و غیر فیزیکی هم می‌شود و آخرین تعریف برای جهاد که ذکر شد، می‌تواند جهاد نرم را در کنار جهاد و مبارزه سخت شامل شود، یعنی کوشش در راه انتشار دین و معرفی حقایق آن که وظیفه هر مسلمان واقعی است، می‌تواند بدون هیچ‌گونه درگیری فیزیکی، خشونت، زور و کاملاً به صورت نرم و علمی و فکری انجام شود و چه بسا در بعضی مواقع، به شکل بهتر و بیشتر به این وظیفه عمل گردد.

امام جعفر صادق (ع) فرمودند: جهاد چهار قسم است:

اول) جهاد با نفس اماره و پرهیز از گناه که بالاترین جهادها است؛
 دوم) مجاهده با کفار که در اندیشه مبارزه با مسلمین هستند؛
 سوم) مجاهده با کسانی که دشمنی عمیق با نشر تعالیم اسلام دارند؛
 چهارم) مجاهده در راه احیای برنامه‌های دین (گلزاده غفوری، ۱۳۴۸، ص ۱۹۳).
 بررسی و تحلیل دقیق همین حدیث نشان می‌دهد که اکثر آنها، جهاد نرم و مبارزه غیر فیزیکی است.

احادیث دیگری که به نوعی بیانگر جهاد نرم و مبارزه غیر فیزیکی می‌باشند، عبارتند از:
 ۱) حضرت علی (ع) می‌فرماید: ایمان را چهار پایه است: صبر، یقین، عدل و جهاد ... و جهاد چهار شعبه دارد: امر به معروف و نهی از منکر و ایستادگی در مواضع نبرد و دشمنی با فاسقان (نوری، ۱۴۰۸ق، ص ۲۵۶).

هر چهار شعبه غیر فیزیکی است و برخوردی نرم را می‌طلبد.
 ۲) حضرت علی (ع) فرمود: تمام کارهای نیک و حتی جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون آب دهان است در برابر دریای پهناور (نهج البلاغه، حکمت ۳۷۴).
 ۳) رسول خدا (ص) فرمود: برترین جهادها گفتن کلمه حق نزد امیری ستمگر است (رازی، ۱۴۲۰ق، ج ۲، ص ۱۵۰).

۴) پیامبر (ص) فرمودند: جنگیدن خدعه است، یعنی بکار بردن خدعه در جنگ رواست (همان، ص ۳۸۸). یکی از راه‌های مقابله با جنگ نرم دشمن، بکارگیری اصل نیرنگ زدن به دشمن است که در این حدیث مورد تاکید قرار گرفته است.

۴. دفاع در جنگ نرم

ملت ایران نیز اکنون در وضعیت مواجهه با تهدید قرار دارد و دشمنان از مواجهه رو در روی سخت با ایران هراس دارند، چه جایگزینی برای آن دارند؟ طبیعتاً رویارویی نرم! جنگ نرم علیه مردم ایران مدت‌ها است که آغاز گردیده و بخش‌هایی از قلب‌ها و مغزها به تصرف دشمن درآمده است. لذا، دفاع، موضوعیت و عمومیت یافته و ورود استادان و دانشجویان به این جبهه جنگ نرم، برای یک اقدام دفاعی است.

به تناسب حکم و موضوع، باید گفت که جنگ نرم، دفاع نرم را می‌طلبد. اگر از سوی دشمنان به جای سیل مهمات نظامی و انواع گلوله‌ها و تجهیزات مخرب، سیل شک و تردید و شبهات

علمی سرازیر می‌شود و نیز به جای عملیات نظامی بر جسم افراد، عملیات روانی بر ذهن عمومی صورت می‌گیرد. پس باید متناسب با آنها، دفاع نمود و بلکه باید همه این تهدیدات را به فرصت‌ها تبدیل نمود و حالت تهاجمی پیش گرفت.

دفاع، زمانی مطرح می‌شود که تجاوزی در کار است. تجاوزات و هجوم دشمن در این زمان، به سرزمین‌ها و جان و مال مسلمانان نیست (شاید در شرایطی، به آنان اموال و امکانات دنیایی نیز بدهند)، بلکه تهاجم به افکار و اعتقادات و آداب و رسوم مسلمانان است، در این صورت دفاع چگونه خواهد بود؟ پاسخ این سوال تا حدودی روشن است. باید در مقابل این تجاوز و جنگ نرم، دفاع نرم پیش گرفت به عبارت دیگر، برخلاف جنگ‌ها و تجاوزات فیزیکی و سخت که حملات و تهاجمات از سوی دشمن صورت می‌گیرد و باید به دفاع برخاست، در جنگ نرم، ابتداکننده و هجوم برنده فکری و اعتقادی، مسلمانان واقعی هستند و در مقابل آنها (دشمنان فکری) دفاع می‌کنند. بنابراین، جنگ‌های نرم، همگی می‌توانند تهاجمی و جهاد ابتدائی باشند و حالت‌های انفعالی و دفاعی اصلاً وجود نداشته باشد.

۵. راهبردهای جنگ نرم

«سال‌هاست که غرب پس از ناامیدی از مواجهه مستقیم برای سرنگونی نظام جمهوری اسلامی، برنامه بلند مدتی را طراحی و به مرحله اجرا گذاشته که سه راهبرد اصلی در آن پیش‌بینی شده است که عبارتند از: دکتترین مهار، نبرد رسانه‌ای و ساماندهی و پشتیبانی از نافرمانی مدنی.

در این برنامه راهبردی، گروه‌هایی در داخل و خارج از کشور در قالب طرح شبکه‌سازی مورد توجه قرار گرفته‌اند. عمده‌ترین و مهم‌ترین این گروه‌ها عبارتند از: شخصیت‌های دانشگاهی و روشنفکران مسلمان لیبرال و سکولار، صاحب‌نظران مذهبی جوان و میانه‌رو، فعالان اجتماعی، گروه‌های زنان فعال در مبارزات برابری جنسیتی، روزنامه‌نگاران و نویسندگان.

با توجه به ویژگی‌های جامعه ایران، تمامی پنج گروه یاد شده، دانشگاه را به عنوان محور فعالیت‌های خود انتخاب کرده و تلاش می‌کنند با پوشش رسانه‌ای پر حجم و متنوع، مباحث مطرح شده در فضای دانشگاه‌ها را به سطح عمومی منتقل نمایند. بنابراین، جبهه اصلی و خاکیز اول جنگ نرم در داخل کشور، فضای دانشگاه است» (شفیعی‌کیا، ۱۳۸۸/۹/۱۱).

البته این بدان معنا نیست که دشمن از جوامع دیگر غیر دانشگاهی غافل شده و به آنها کاری ندارد، بلکه آسان‌ترین و سریع‌ترین و کم هزینه‌ترین راه نفوذ در دانشگاه‌ها است. بنابراین، لازم

است به موازات مقابله با شیوه‌های راهبردی دشمن در دانشگاه‌ها، در هر جای دیگری که احتمال نفوذ نرم دشمن را می‌دهیم، حتی در حوزه‌های علمیه به‌طور جدی وارد شده و آنها را ایمن‌سازی کنیم.

۶. اهداف جنگ نرم

اگرچه در جنگ نرم، اهداف متعددی ممکن است از سوی نیروی مهاجم و کارگزاران جنگ نرم دنبال شود، لکن می‌توان گفت که هدف اصلی و در واقع نقطه هدف در این جنگ، بحران‌سازی برای رژیم سیاسی مستقر و مشروعیت‌زدایی از آن است، ایدئولوژی حاکمیت، مشارکت سیاسی عمومی، کارآمدی دولت، هویت ملی، انسجام اجتماعی، افکار عمومی، توان دفاعی و امنیتی، الگوهای اقتصاد ملی و رفاه عمومی، همگی در ردیف اهداف جنگ نرم به شمار می‌آیند. ولی اساس جنگ نرم در بحران‌سازی و مشروعیت‌زدایی است و پیگیری‌ها از سوی نیروی مهاجم برای تحقق هدف در هر یک از موارد ذکر شده در واقع برای مشروعیت‌زدایی انجام می‌شود که در نهایت از بین رفتن مقبولیت عمومی و حمایت‌های مردمی از رژیم‌های مردمی را به دنبال دارد. محققان در تحلیل اهداف و نتایج جنگ روانی و نرم معتقدند: «هدف اصلی جنگ سیاسی تخریبی، ضعیف کردن دشمن و در صورت امکان از بین بردن او به وسیله مانورهای دیپلماتیک، فشار اقتصادی و دادن اطلاعات درست یا نادرست تحریک، ارعاب، خرابکاری، ایجاد ترس و وحشت و محروم کردن دشمن از دوستان و حامیان وی است» (ضیایی‌پور، ۱۳۹۱، ج ۳، ص ۱۹).

۷. ویژگی‌ها و شرایط جنگ نرم

۱) جنگ اطلاعاتی و جهاد مجازی

در عملیات روانی نیازی به ارتش پر تعداد نیست، در عوض سربازان این جنگ، افرادی هستند که تعداد آنها کم‌تر است، اما به اطلاعات آنلاین، که از ماهواره‌ها و حس‌گرهای میدان جنگ به آنها می‌رسد، مجهز هستند. آنها می‌توانند با سرعت نور به محل‌های غیر منتظره حمله کنند و پیروز شوند. در این جنگ کسی برنده است که بتواند بیشترین اطلاعات را از طرف مقابل حفاظت کرده یا کسب کند. در چنین جنگی میزان کشته‌ها نیز در حداقل خود است. جمهوری اسلامی ایران پهنه‌بندی عملیات روانی در آینده را باید بشارت بر ظهور حضرت مهدی (عج) بداند و شکل‌گیری قدرت هوشمند و جستجوگر عدالت، اخلاق و منجی‌گرایی مهدوی (ع) را ساماندهی و دنبال نماید تا طراحان قدرت نرم در کپی‌سازی از انقلاب اسلامی ناتوان و مستأصل گردند.

۲) شگردهای نرم دشمن

در جنگ نرم، وحدت و انسجام یک ملت، اعتقادات و گذشته تاریخی و ویژگی‌های آن مورد هجوم دشمن قرار می‌گیرد و دشمن عناصر اصلی جبهه خود را از درون ملت مورد تهاجم انتخاب کرده و در واقع نیروهای دشمن در بین خودی‌ها هستند که تشخیص آن مشکل است. در جنگ نرم، دشمنان از طریق برتری رسانه‌ای خود، با روش مدیریت حبّ و بغض، و همچنین مدیریت شک و یقین در توده‌های انسانی، آنها را تسخیر نموده و در مسیر اهداف خود به حرکت وامی‌دارند. کیفیت این تسخیر در حدی است که فرد تصرف شده، نسبت به دشمنی که او را تسخیر نموده، هیچ کینه و نفرتی ندارد و برعکس، نسبت به او علاقه‌مند است.

۳) دشمن‌شناسی

دشمن‌شناسی و تشخیص دشمن واقعی از ظاهری در جنگ نرم یکی از مهم‌ترین مسائل است. دشمنان در جبهه‌های جنگ نرم، چگونه هستند؟ در یک نگاه کلی می‌توان گفت که همه کسانی که ایمان نیاورده و اصول و ارزش‌های دینی را نپذیرفته‌اند، در دامنه دشمنان قرار می‌گیرند و باید با آنها مبارزه نرم کرد. این دشمنان دو دسته‌اند: تابلودار و آشکار، بدون نشان و نهان. دسته اول شامل همه اشکالی است که ذکر شد، ولی دسته دوم که بدون نشانه و بی‌تابلو هستند، ممکن است خارج از تقسیم‌بندی‌های گفته شده هم باشند و حتی ممکن است که همین دشمنان واقعی، خودشان را در قالب دوست جا بزنند و ضربات سهمگینی بر جامعه اسلامی وارد کنند.

۸. ترس غرب از تمدن اسلامی

غرب تمام تلاش خود را می‌کند تا محوریت تمدن اسلامی یعنی انقلاب اسلامی را تضعیف کند و مانع از شکل‌گیری تمدن بزرگ اسلامی شود، تمدنی که در صورت شکل‌گیری، به بزرگ‌ترین تمدن جهانی مبدل خواهد شد. از این‌رو لازم است که این انقلاب را حفظ نموده و تداوم بخشیم و از هرگونه اختلاف بپرهیزیم و به وصیت امام خمینی عمل نماییم که فرمود: «بی‌تردید رمز بقای انقلاب اسلامی همان رمز پیروزی است و رمز پیروزی را ملت می‌داند و نسل‌های آینده در تاریخ خواهند خواند که دورکن اصلی آن انگیزه الهی و مقصد عالی حکومت اسلامی و اجتماع ملت در سراسر کشور با وحدت کلمه برای همان انگیزه و مقصد است» (امام خمینی، ۱۳۶۸، ص ۷).

دین اسلام، همه نیازهای بشر را پاسخ می‌دهد و هر آنچه برای انسان پیش آید، در همه زمینه‌ها، اسلام برای آنها دستور دارد که در قرآن می‌فرماید: «لا رطب و لا یابس الا فی کتاب

مبین». و هیچ تر و خشکی نیست، مگر اینکه در کتابی روشن [ثبت] است (انعام، ۵۹). ما و غرب در عرصه جنگ نرم، یک نقطه مشترک متقابل (ضعف و قدرت) داریم که نقطه قوت ما پیام و نقطه قوت غرب رسانه است. از این رو در جنگ نرم کنونی، انقلاب اسلامی حالتی آفندی و آمریکا و متحدانش حالت پدافندی دارند.

رمز شکست دشمن در جنگ سخت علیه ملت ایران، ناشی از وجود سه عنصر اساسی اعتماد و ایمان مردم به اسلام و ارزش‌های اسلامی، قدرت رهبری و وحدت و انسجام درونی کشور در نیروهای خودی و ملت است. اگر بیدار باشیم و خوب عمل کنیم و روشنگر باشیم، هجمه آنها را دفع خواهیم کرد و بیدارگری ملل اسلامی را در پی خواهد داشت. امروز بسیاری از کشورهای اسلامی نسبت به اروپا و آمریکا بی تفاوت هستند، چرا که ملت‌ها می‌فهمند که دشمن اسلام کیست. این دشمن‌شناسی برای ما یک دستاورد مهم خواهد داشت و آن این است که اتحاد جهان اسلام بیدار شده و تقویت خواهد شد.

۹. احکام جهاد در جنگ نرم

آگاه شدیم که جهاد در اسلام یک بنیاد مهم و اساسی است و از همه نظر تابع مقررات خاص و شرایط ویژه‌ای است که شارع اسلام منظور نظر داشته و هدف کلی آن تعالی بخشیدن به حیات آدمی است.

از نظر حقوقی جهاد دارای مختصات زیر است:

- ۱) در مقایسه با ملاک اعمال، جهاد عملی واجب است یعنی در بین احکام خمس (به ترتیب وجوب، کراهت، اباحه، استحباب و حرمت) جهاد، تکلیفی واجب است البته بعضی آن را واجب کفائی می‌دانند (محقق حلی، بی تا، ج ۱، ص ۱۳۵).
- ۲) جهاد جزء احکام اقتضاء است، چون با احراز شرایط بر مسلمانان واجب است و مجاهد باید دارای سه شرط کلی قدرت، اختیار و علم به تکلیف حکم باشد (لنگرودی، ۱۳۸۲، ص ۲۸).
- ۳) قوانین جهاد از نوع قوانین رخصت است، همان طور که خداوند فرموده: خداوند برای شما حکم را آسان خواسته و تکلیف را مشکل نگرفته است.^۱
- ۴) جهاد از واجبات تعبّدی است، نه توسلی، یعنی در انجامش قصد قربت شرط است و بدون

۱. «یرید الله بکم الیسر و لا یرید بکم العسر» (بقره، ۱۸۵)

آن باطل می‌باشد.

۵) جهاد واجب تعیینی است، نه تخییری. یعنی کاری معین و مشخص باید انجام شود و مکلف شق دیگر یا راه دیگری برای اداء آن تکلیف ندارد، جز انجام جهاد که هیچ جایگزینی هم برای آن نیست.

۶) جهاد واجب نفسی است، نه مقدمی، یعنی فی نفسه مورد توجه شارع بوده و مطلوب بودنش به دلیل خودش است، نه به دلیل یک واجب دیگری (مطهری، ۱۳۸۱، ص ۵۶).

بدیهی است که همه این مختصات در جنگ نرم نیز جاری بوده و هیچ‌کدام از آنها مخصوص جهاد سخت و نظامی (تهاجمی و تدافعی) نیست. همین امر، شاهد دیگری است که جهاد نرم از همان اول، همراه و هم‌ردیف با جنگ سخت بوده و در همه احکام نیز با آن مشترک است و اهدافی که در جنگ سخت تصور می‌شود، برای جنگ نرم نیز هست و فقط در شکل مبارزه با یکدیگر تفاوت دارند.

۱۰. امتیازات جنگ نرم

۱۰-۱. پیشینه تاریخی

پس از آنکه پیامبر(ص)، مدتی اسلام را در پنهانی ترویج کرد، دعوت خود را علنی نمود و از آن زمان تعداد زیادی از مردم که منافعشان به خطر افتاده بود، و مردمی که دل از عقاید پدران خود نمی‌کنند، بر او دشمن شدند و زد و خورد بین مسلمانان و غیر مسلمانان ابتدا به صورت بحث و مجادله و مشاجره لفظی بود و در واقع جهاد در مدینه شروع شد، بدین نحو که در سال دوم هجری، عملیات جنگی زیادی انجام شد. در این سال، جهاد بر اهل اسلام واجب و این حکم ابلاغ و اجرا گردید. در جنگ‌های زمان خلفای سه گانه، مسلمانان، به هجوم بیشتر مایل بودند تا دفاع، و اگرچه جنگ‌ها بیشتر جنگ سخت و نظامی بود، اما به این معنی نبود که از تاکتیک‌های سرد و نرم و قدرت نرم و جنگ روانی بهره نگیرند.

با مطالعه جنگ‌های صدر اسلام، به این واقعیت می‌رسیم که در اکثر جنگ‌های نظامی و سخت که میان مسلمانان و مردم مکه اتفاق می‌افتاد، منافقین مدینه، یا اصلاً شرکت نداشتند و یا در بخش‌های سخت‌افزاری نبودند، بلکه به دلیل نفاق درونی، در بخش‌های نرم‌افزاری و جنگ‌های روانی آن هم علیه مسلمین و به نفع کفار فعالیت می‌کردند. اگر با دقت به این موضوع نگریسته شود به خوبی می‌توان فهمید که جامعه غرب و معاندان و دشمنان قسم خورده انقلاب اسلامی نیز سعی

می‌کنند تا مهره‌های خویش را نه از اطرافیان و دشمنان معلوم الحال، بلکه از مسلمانان منافق صفت انتخاب نمایند.

۱۰-۲. ابزار و آلات

از آنجا که جنگ با تاریخ بشر عجین بوده است، ابزار و وسائل نظامی و جنگی نیز به موازات پیشرفت و تکامل تاریخی بشر، تغییرات و پیشرفت‌های زیادی یافته است. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید: «و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه و من رباط الخیل...» (انفال، ۶۰).

این آیه مطلق بوده و شامل همه نوع ابزار و آلات می‌شود و با توجه به نظرات مفسرین و در ادامه همین آیه و طبق شرایط زمانی، اگر بخواهیم این آیه را در مورد جنگ نرم منطبق نماییم، به این نتیجه می‌رسیم که سازو برگ‌ها و وسائل و ابزار آلات در جنگ نرم به هیچ وجه قابل مقایسه با جنگ سخت و فیزیکی نیست و این قیاس را در دو جهت انجام می‌دهیم:

اول، همان وسائل نظامی و ابزار جنگ سخت به مرور زمان آنقدر پیشرفت کرده و متنوع شده که بخش عمده‌ای از صنایع نظامی و درآمدهای اقتصادی اکثر کشورها را به خود اختصاص داده است.

دوم، به مقتضای جنگ نرم و گستردگی کمی و کیفی آن و ابزار و آلات مادی و معنوی آن می‌توان گفت به تعداد همه انسان‌هایی که به نوعی درگیر جنگ‌های نرم و روانی هستند، ابزار و آلات جنگی داریم و به هیچ وجه نمی‌توان محدودیتی برای آن قائل شد.

نتیجه آنکه ابزار و آلات و تاکتیک‌ها در جنگ نرم نسبت به جنگ سخت، به مراتب فراوان‌تر و سهل‌الوصول‌تر و ارزان‌تر و متنوع‌تر بوده و شاید در بعضی موارد آنقدر موثرتر است که حتی فکر جنگ نظامی هم جائز نمی‌باشد.

۱۰-۳. تاکتیک‌ها و استراتژی‌ها

در ادامه بحث قبلی که راجع به ابزار و آلات جنگی بود، باید پیرامون تاکتیک‌ها و استراتژی‌ها در جنگ نرم و جنگ سخت هم بحث شود که اگر در استفاده از ابزار و آلات، قائل به عدم محدودیت و توسعه و گسترش بی‌حد و مرز در جنگ نرم شدیم، در موضوع تاکتیک‌های مبارزاتی و تعریف استراتژی‌های کلی، به طریق اولی این نظر را داریم که یک فرمانده و مجاهد و مبارز میدان جنگ نرم در هر زمان و مکانی می‌تواند انواع تاکتیک‌ها و استراتژی‌ها را بکار گیرد تا بر دشمن غلبه نماید.

با این دیدگاه حتی در صدر اسلام که ابزار و آلات بسیار محدود بود، این تاکتیک‌ها را مشاهده

می‌کنیم، مثلاً در آغاز درگیری‌های مسلمانان مدینه با مکیان، گروه‌هایی روانه درگیری با کاروان‌های مکه می‌شدند، ولی این غزوه‌ها به دلیل حضور جاسوسانی در داخل مدینه بی‌نتیجه می‌ماند، از این‌رو پیامبر (ص) تغییر تاکتیک داد و در ماه رجب سال دوم هجری، عبدالله بن جحش اسدی را با هشت تن از مهاجران روانه کرد و نامه‌ای به او داد و گفت این نامه را ننگشاید تا آنکه دو روز راه برود، سپس به هرچه در نامه نوشته شده عمل کند (شهیدی، ۱۳۶۲، ص ۷۴) و او هم چنین کرد و نتیجه خوبی گرفتند. بنابراین، در بکارگیری روش‌های مبارزه در جنگ نرم، هیچ محدودیتی در کار نیست و بلکه باید هر روز، روش جدیدی را به کار بست تا تهاجمات آنان را خنثی کرده و به اهداف و آرمان‌های الهی دست یابیم.

۱۰-۴. پایگاه‌ها و پادگان‌های جنگ نرم

در صدر اسلام می‌بینیم که مساجد مقرّ و پادگان مجاهدین و محل آموزش، سازماندهی، اعزام نیرو، فرماندهی و مداوای مجروحین و... بود و در مسجد غالباً مسائل جنگی مطرح می‌شد و مسجد النبی، مرکز همه مسائل جهاد و مبارزه بود و این وضعیت تا زمان بنی امیه هم برقرار بود. اما در جنگ نرم، این پادگان‌ها و پایگاه‌ها و مراکز مدیریتی بسیار گسترده‌تر و متنوع‌تر از مقرهای جنگ سخت است. در جنگ نرم، هر جایی که بتواند امر پیام‌رسانی و تبلیغ دین خدا و جاناندازی ارزش‌های الهی را مدیریت کند، همانجا پادگان و پایگاه جنگی است. بنابراین، مساجد و برنامه‌های فرهنگی دینی آن، مراکز هنری با فیلم‌های نمایشی، مؤسسات آموزشی و پژوهشی و دانشگاه‌ها با نهضت علمی و نرم‌افزاری و...، هر کدام می‌توانند پایگاه مهمی در عرصه‌های مختلف جنگ نرم و عملیات روانی و مبارزات سایبری و رایانه‌ای با دشمنان بوده صحنه‌های گوناگون و متنوع جنگ نرم را مدیریت کنند. از آنجا که احداث و بکارگیری آنها، بسیار کم هزینه، سریع و آسان است، لازم است که توسط متولیان فرهنگی از طریق فرهنگ‌سازی عمومی، استفاده از این فرصت‌ها را نهادینه کنیم.

۱۰-۵. فرماندهی جبهه جنگ نرم

رهبر فرزانه انقلاب، آرایش نیروهای انقلابی در دانشگاه را با تعریف نقش مشخص برای استادان و دانشجویان ترسیم نموده‌اند. ایشان در دیدارهای خود با استادان و دانشجویان با تشریح اهمیت هوشیاری عناصر انقلابی در دانشگاه برای مقابله با جنگ نرم دشمن، تعبیر زیبای افسران جوان و فرماندهان جنگ نرم را برای این دو گروه به کار بردند:

«جوان دانشجوی ما، افسر جوان است، شما که استاد او هستید، رتبه بالاتر افسر جوانید، شما

فرمانده‌ای هستید که باید مسائل کلان را ببینید، دشمن را درست شناسایی کنید، هدف‌های دشمن را کشف کنید، احیاناً به قرارگاه‌های دشمن، آنچنانی که خود او نداند، سر بکشید و بر اساس او طراحی کلان بکنید و در این طراحی کلان، حرکت کنید. با توجه به ویژگی‌های جنگ نرم، حضور در جبهه‌های مختلف این جنگ، مستلزم آمادگی و توانایی‌های خاص خواهد بود که از آن جمله، احساس مسئولیت نسبت به حضور فعال در جبهه دانشگاهی جنگ نرم و آگاهی از جایگاه، نقش و تأثیر بالای استادان دانشگاه در این جبهه، برخورداری از تحلیل، دانش و اطلاعات کافی از ابعاد، شیوه‌ها و برنامه‌های دشمن در جنگ نرم، کسب و تقویت مهارت ارتباطی و تربیتی در تعامل با دانشجویان، داشتن روحیه و روش هدایت‌گری و جسارت ورود به عرصه جهاد در جنگ نرم و تحمل هزینه‌های آن را می‌توان برشمرد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۸/۶). از آنجا که جنگ نرم تنها در دانشگاه نیست و عمومیت دارد، لذا فرماندهان آن در مراکز دیگر متفاوت است، مثلاً در مدارس، فرماندهان، معلمان و سربازان، دانش‌آموزان هستند.

۱۰-۶. حیل‌های نرم فرماندهی

اصل مهم و مشهور این است که به‌طور استثنایی پیامبر (ص) حیل‌ها را در جنگ تجویز فرمودند. حدیث «الحرب خدعه» (نوری، ۱۴۰۸ق، ص ۲۳۶) معروف است. در کتاب صحیح ترمذی ذیل فصلی با عنوان «فضائل جهاد» و تحت این عنوان که «آیا اجازه دروغ و خدعه در جنگ هست یا نه؟» می‌گوید: «گفته شده است که پیامبر خدا (ص) فرمود: ... «الحرب خدعه»، زیرا که مقصود از جنگ بر دشمن، چیره شدن است و از وی به کام رسیدن، چون به تدبیر و حیلت این مقصود حاصل شد، کارزار به چه کار آید؟» (ترمذی، ۱۳۲۷، جزء ۷، ص ۱۷۱). از این حدیث برمی‌آید که اصولاً جنگ نرم مقدم است و تا جایی که می‌شود باید جنگ سخت را کنار گذاشت و به جای کارزار فیزیکی از راه‌ها و اهرم‌های نرم استفاده کرد. فرمانده باید در عملیات نظامی، به پیروی از روح اوامر قرآنی در جهاد و به تبعیت از شیوه‌های جنگی پیامبر اسلام (ص) و امام علی (ع) باید از حدود الهی تجاوز نکند و تعدی روا ندارد و قواعد انسانی را مد نظر داشته باشد.

۱۰-۷. گروه‌های پشتیبانی

با بررسی جنگ‌های صدر اسلام و در حواشی نبردهای سخت، به افراد و گروه‌هایی برمی‌خوریم که به شکل‌های مختلف، مبارزان و رزمندگان را یاری می‌کنند و غیر مستقیم، نقش آفرینی می‌نمایند.

در واقع متناسب با عرصه‌های متعدد و متنوع جنگ نرم و عملیات روانی، نیاز به تدارک امکانات و وسایل مورد نیاز است که این مهم تنها با پشتیبانی اقشار مختلف مردمی امکان‌پذیر است، و پشتیبانی‌های فرهنگی، مادی، معنوی، علمی و حضور میدانی آنان، می‌تواند نقش بسزایی در این صحنه‌ها داشته باشد.

از آنجا که میدان جنگ نرم، فراگیر است و شامل همه عرصه‌های زندگی اجتماعی و خانوادگی مردم می‌شود، پس، همه اقشار مردم، به نوعی رزمندگان و جنگ‌جویان درون سنگرهای جنگ نرم هستند. به مقتضای هجوم فرهنگی دشمنان، حتی اعضاء یک خانواده همگی به نوعی در معرض این تهاجم هستند و هر کدام می‌توانند با این تهاجم، مبارزه کنند. بنابراین، کسانی که از شرکت در جنگ‌های نظامی و سخت، معاف بوده و عملاً کاری نمی‌توانستند بکنند، در جنگ نرم نه تنها شرکت داشته، بلکه همه می‌توانند از جمله رزمندگان خط مقدم جبهه باشند. همان‌گونه که دشمنان در جبهه‌های جنگ نرم با تولید برنامه‌های مخرب، کودکان، نوجوانان و جوانان را نشانه رفته و مورد تهاجم قرار می‌دهد، ما نیز باید همین کار را کنیم و ضمن جلوگیری از انحراف نیروهای خودمان، زمینه سالم‌سازی کودکان و جوانان سرزمین‌های کفر را فراهم نماییم.

اگر در جنگ‌های سخت، بر سالمندان واجب نیست که شرکت نمایند، در جنگ نرم، حتی سالمندان ناتوان نیز باید از راه انتقال تجربیات و راهنمایی جوانان، در مقابل تهاجمات فرهنگی و عملیات روانی دشمنان بایستند. در این میان نقش زنان که در جنگ‌های سخت حضور ندارند، در عرصه‌های مختلف جنگ نرم، به خوبی نمایان می‌شود و در اکثر موارد نقش زنان در خنثی کردن توطئه‌های دشمن (که غالباً با سوء استفاده از زنان صورت می‌گیرد)، به مراتب مؤثرتر از مردان است. اگر هم آموزش فنون نظامی برای زنان در جنگ سخت مورد اشکال باشد، آموزش‌های فنون جنگ نرم، هیچ شبهه‌ای ندارد. مؤلف رساله بدیعه می‌نویسد: «قدر متیقن این است که جهادی که از زنان ساقط است، جهاد ابتدایی می‌باشد که برای دعوت کفار به اسلام به عمل می‌آید، وگرنه در سایر اقسام جهاد، منع زنان معلوم نیست، بلکه در بعضی انواعش بر زنان واجب است» (تهرانی، ۱۴۱۸ق، ص ۵۵).

۱.۱. نتیجه‌گیری

همان‌گونه که در بررسی غزوات و سرایا در صدر اسلام، مشاهده می‌شود، تأکید اسلام بر این بوده است که قبل از هرگونه درگیری نظامی، باید طرف مقابل را دعوت به دین اسلام نمود و به‌طور

منطقی با آنان صحبت و روشن‌گری کرد و در صورت عدم پذیرش سخن حق و اصرار بر کفر و عناد خود، با آنها مقابله نمود.

همچنان‌که در متن شرایع آمده است، همیشه جنگ نرم، بر جنگ و جهاد سخت و نظامی مقدم بوده و قبل از جهاد نظامی، باید دشمنان را به محاسن دین دعوت کنند و از طریق تبلیغات و یا قدرت روانی، آنان را به سوی اسلام جذب نمود و این موضوع، تا آنجا توسعه می‌یابد که گفته شده است: «اگر مشرکی برای کشف حقیقت و بررسی دین به دارالاسلام بیاید یا به لشکرگاه اسلام روی آورد باید او را پذیرفت و بدون صدمه زدن به او، او را نگهداشت و چنین شخصی می‌تواند پس از مدتی، به جایگاه خود بازگردد» (گلزاده غفوری، ۱۳۴۸، ص ۱۷۷).

بنابراین، وظیفه همگان است که برای رسیدن به همان اهدافی که برای جهاد گفته شد، اولاً و بالذات به فکر جنگ نرم باشیم و ثانیاً، و بالعرض و در حد ضرورت و بازدارندگی، جنگ سخت را دنبال کنیم و حتی الامکان باید موجبات و زمینه‌های جنگ سخت را از میان برد و اگر هم در جایی جنگ سخت و فیزیکی به وجود آمد، لازم است راهکارهایی برای تبدیل آن به جنگ نرم، به کار بست و خلاصه از هر راه ممکن از جنگ سخت، اجتناب کرد و در هر صورت بنا را بر آن گذاریم که مقدم داشتن جنگ نرم بر جنگ سخت نه تنها اولویت، بلکه یک ضرورت است.

مقام معظم رهبری بر مهم‌ترین بخش جنگ نرم یعنی انجام کارهای فرهنگی و جهادی در فضای مجازی تأکید کرده و فرمودند: «اگر از فضای مجازی غافل شویم و نیروهای مومن و انقلابی این میدان را خالی کنند، مطمئناً ضربه خواهیم خورد. هر کس به اندازه وسع و توان و هنر خود باید در این میدان حضور یابد. گاهی انسان حرف حق را می‌تواند با استدلال قوی و با زبان شیوا و هنرمندانه بیان کند که این حرف به گوش و چشم هزاران و شاید میلیون‌ها مخاطب برسد. گاهی شاید ما حرفی برای گفتن نداشته باشیم، اما می‌توانیم انعکاس کارهای خوب و هنری دیگران در فضای مجازی بشویم. گاهی با یک کلام و یک جمله می‌توانیم باعث تقویت روحیه جناح مومن انقلابی فعال در فضای مجازی بشویم. به اعتقاد من، امروزه ذکر مستحبی بعد از نمازها، کار فرهنگی و جهادی در فضای مجازی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۰۹/۲۶).

منابع

قرآن کریم.

نهج البلاغه.

۱. ابن خلدون، عبدالرحمن (۱۳۹۸). مقدمه ابن خلدون. ترجمه محمد پروین گنابادی. قم: انتشارات آگاه، چاپ پانزدهم.
۲. ترمذی، محمد بن عیسی (۱۳۲۷). صحیح ترمذی. ترجمه محمدرضا رخشانی. قم: انتشارات حسینی اصل، جزء ۷.
۳. تهرانی، محمدحسین (۱۴۱۸ق). رساله بدیعه. قم: انتشارات علامه طباطبائی.
۴. جمعیت زنان جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۵). مجموعه مقالات هفتمین سمینار بررسی سیره نظری و عملی حضرت امام خمینی. تهران: نشر عروج.
۵. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۵/۳/۲۰). بیانات در جمع فرماندهان لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص). قابل دسترس در: <https://khl.ink/f/4881>
۶. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۹/۹/۲۶). بیانات در دیدار دست‌اندرکاران مراسم سالگرد شهادت حاج قاسم سلیمانی و خانواده شهید سلیمانی. قابل دسترس در: <https://khl.ink/f/46944>
۷. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۸/۸/۶). بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی کشور. قابل دسترس در: <https://khl.ink/f/8292>
۸. خدوری، مجید؛ لیسنی، هربرت (۱۳۹۶). حقوق در اسلام. ترجمه زین‌العابدین رهنما. قم: بی‌نا.
۹. خمینی، سید روح‌الله (۱۳۲۳). کشف الاسرار. تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۱۰. خمینی، سید روح‌الله (۱۳۶۸). رساله توضیح المسائل. تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۱۱. خمینی، سید روح‌الله (۱۳۶۸). وصیتنامه سیاسی الهی. تهران: انتشارات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۱۲. رازی، محمد بن عمر (۱۴۲۰ق). تفسیر کبیر (تفسیر ابو‌الفتح). قم: انتشارات دار احیاء التراث العربی، ج ۲.
۱۳. شفیعی کیا، مسعود (۱۳۸۸/۹/۱۱). پرتو سخن، شماره ۵۰۷.
۱۴. شهیدی، سید جعفر (۱۳۶۲). تاریخ تحلیلی اسلام. تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.
۱۵. ضیایی‌پور، حمید (۱۳۹۱). جنگ نرم. تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، ج ۳.
۱۶. عمید زنجانی، عباسعلی (۱۳۷۷). فقه سیاسی اسلام. تهران: انتشارات امیرکبیر.
۱۷. گلزاده غفوری، علی (۱۳۴۸). با دستورات اسلام آشنا شویم. تهران: انتشارات شرکت سهامی انتشار.
۱۸. لنگرودی، محمدجعفر (۱۳۸۲). مکتب‌های حقوقی در اسلام. تهران: انتشارات گنج دانش.
۱۹. محقق حلی، جعفر بن حسن (بی‌تا). شرایع اسلام. قم: انتشارات اسماعیلیان، ج ۱.
۲۰. مطهری، مرتضی (۱۳۸۱). اصول فقه. تهران: انتشارات صدرا.
۲۱. نوری، میرزا حسین (۱۴۰۸ق). مستدرک الوسائل. قم: انتشارات آل‌البت (ع).

References

The Holy Quran.

Nahj al-Balagha.

1. Amid Zanjani, A.A. (1998). **Political jurisprudence of Islam**. Tehran: Amirkabir Publications. [In Persian]
2. Golzadeh Ghafouri, A. (1969). **Get acquainted with the commands of Islam**. Tehran: Publishing Company. [In Persian]
3. Ibn Khaldun, A.R. (2019). **Introduction by Ibn Khaldun**. Translated by Mohammad Parvin Gonabadi. Qom Agah Publications, 15th ed. [In Persian]
4. Khamenei, S.A. (1996/06/09). **Statements to the Commanders of the ۲۷th Division Muhammad Rasoolullah (PBUH)**. Available at: <https://khl.ink/f/488>. [In Persian]
5. Khamenei, S.A. (2009/10/28). **Statements in a group meeting of the country's scientific elite**. Available at: <https://khl.ink/f/8292>. [In Persian]
6. Khamenei, S.A. (2020/12/16). Statement at the meeting of the staff of the anniversary of the martyrdom of Haj Qassem Soleimani and the family of Martyr Soleimani. Available at: <https://khl.ink/f/46944>. [In Persian]
7. Khodori, M. & Libesney, H. (2017). **Law in Islam**. Translated by Zina Al-Abedin Rahnama. Qom: NP. [In Persian]
8. Khomeini, R.A. (1989). **Divine political will**. Tehran: Imam Khomeini Publishing House. [In Persian]
9. Khomeini, R.A. (1989). **Essay on explaining issues**. Tehran: Imam Khomeini Publishing House. [In Persian]
10. Khomeini, S.R. (1944). **Kashf al Asrar**. Tehran: Imam Khomeini Publishing House. [In Persian]
11. Langroudi, M.J. (2003/12/17). **Law schools in Islam**. Tehran: Ganj-e-Danesh Publications. [In Persian]
12. Mohaqeq Hali, J.H. (Bita). **Sharia of Islam**. Qom, Ismailian Publications, Vol.1. [In Persian]
13. Motahari, M. (2002/12/17). **Principles of jurisprudence**. Tehran: Sadra Publications. [In Persian]
14. Nouri, M.H. (1408AH). **Mostadrak al Vasayel**. Qom: Al-Bayt Publications. [In Persian]
15. Razi, M.U. (1420AH). **Tafsir Kabir (Tafsir Abu al-Futuh)**. Qom: Dar Al-Ahya Al-Tarath Al-Arabi Publications, Vol.2. [In Persian]
16. Shafi'ikia, M. (2009/12/02). *Radiation*, No. 507. [In Persian]
17. Shahidi, S.J. (1983). **Analytical History of Islam**. Tehran: University Publishing Center Publications. [In Persian]
18. Tehrani, M.H.g (1418AH). **Resaleh Badiyeh**. Qom, Allameh Tabatabai Publications. [In Persian]

19. Tirmidhi, M.I. (1948). **Sahih e Tirmidhi**. Translated by Mohammad Reza Rakhshani. Qom, Hosseini Asl Publications, Vol .۷. [In Persian]
20. Women's Association of the Islamic Republic of Iran (1996). **Proceedings of the seventh seminar on the theoretical and practical life of Imam Khomeini**. Tehran: Orouj Publishing. [In Persian]
21. Ziaepour, H. (2012). **Soft War**. Tehran: Abrar Contemporary International Cultural Studies and Research Institute, Vol.3. [In Persian]

شیوه ارجاع به این مقاله

DOI: 10.22034/sej.2021.1925866.1314

موسی‌پور فتیله، مرتضی (۱۴۰۰). جنگ نرم مقدم بر جنگ سخت؛ چرا و چگونه؟. سپهر سیاست، دوره ۸(۲۹)، ص ۱۱۷-۱۳۶.